

III. Sociálně vědní výzkum rozdílnosti mezi ženami a muži

1. Simone de Beauvoir (1949): ženami a muži se stáváme výchovou
2. Výzkum genderové *stereotypizace*
3. Výzkum sociálních genderových *rolí*
4. Výzkum genderovaného *socializačního procesu*

Literatura: Renzetti C.M. Curran D.J. (2003): Ženy muži a společnost. Praha Karolinum. (str.93-123)

Důležité pojmy z předchozích přednášek:

konstruovanost všech společenských jevů

genderované univerzum

genderová struktura společnosti

Pohlaví a gender

Facit: Dvojpohlavnost není východiskem pro analýzu gender, ale faktem který je třeba vysvětlit. Neexistuje žádná nutná korespondence/interakce mezi pohlavím a genderem.

1. Biologické teorie difference byly již záhy doplněny nebo i zcela zavrženy společenskovedními teoriemi:
„Lidé nerodí jako muži a ženy ale stávají se jimi výchovou“
(Beauvoir 1949).

Empirický výzkum (od třicátých let) probíhá tak že se sestaví listina se stereotypizovanými vlastnostmi. Z těch respondenti vybírají podle svých preferencí. Ty se sečtou, z nich výběr např. prvních pěti, a změří se stupeň rozptylu.

Výzkum tzv. traits – vlastností od šedesátých let: reprodukce genderové dualizace

● MUŽI:

- kompetentní
- racionální
- neemocionální
- inteligentnější než ženy
- logičtí
- dominantní
- nezávislí
- agresivní
- orientování na výkon
- individualisté
- aktivní
- silní
- bojovní

● ŽENY:

- mají vřelé/měkké srdce
- okouzující
- citlivé
- smyslové
- emocionální
- starostlivé
- měkké
- slabé
- pasivní
- intuitivní
- závislé
- sklon k podřizování
- schopnost vcítovat se do druhých

2. genderová stereotypizace

- Namísto skutečného rozdělení vlastností se zkoumá **genderová stereotypizace**
- *Stereotyp* je klastrem vlastností, který slouží k tomu, aby se na základě vjemu jedné nebo mála vlastností určily všechny ostatní,
  - bez ohledu na skutečnost
- *Stereotyp* znamená kvasi-ekonomické, zpevněné, schématické, kognitivní formule/zkratky, které urychlují identifikaci situace a tím i nutné volby předepsaného adekvátního jednání,
  - *přestože jsou objektivně většinou nesprávné* (Lippman 1922; Irle)
- příbuzný pojem „*předsudek*“ znamená stereotyp plus negativní zhodnocení
- zásadní funkce genderové stereotypizace:
  - dichotomizace a generalizace s tím že mužské vlastnosti jsou ženským vlastnostem nadřazené

Kritika výzkumů:

- Ženy a muži zpravidla odpovídají signifikantně odlišně na různé podněty v testech. Jiné formulace stejných otázek (např. postoj k válce) ale vede k jiným výsledkům.
- Z biologické polarity pohlaví se odvozuje i polarita vlastností sociálních a psychologických.
- Přítomnost tzv. mužské vlastnosti u muže nevylučuje její přítomnost u žen a naopak.
- Mužské a ženské vlastnosti nejsou ani polárně ani výlučně uspořádané. Používá se chybné zobrazení na jednodimenzionální škále s nulou.
- Měřit by se měly míra a poměr tzv. ženských a mužských vlastností u každého jedince. Někdo má jak více tzv. ženských, tak tzv. mužských vlastností – např. citlivost a agresivita.

- Určité „mužské“ vlastnosti např. míra sebedůvěry, pocit vlastní důležitosti či hodnoty jsou důležitým předpokladem duševního zdraví pro obě pohlaví.
- Individua, která si osvojila celý repertoár chování, jsou zdravější a společensky úspěšnější.
- Pouhou změnou výzkumného designu by se dospělo k náhledu o psychologické androgynitě mužů a žen.

3. Výzkum sociálních genderových rolí.

Od 70. let napřed výzkum rolí v rodině, později i v jiných institucích, např. ve školství

Genderová role – komplex rozdílných očekávání na příslušníky obou pohlaví

Od výzkumu rolí diferenciacie společensko-vědních disciplin.

Předmětem sociologického výzkumu: *sociální obsahy rolí.*

Výzkum genderových rolí Bútorová a kol. 1999

● MUŽI

- Finančně zabezpečit rodinu
- Samostatné rozhodování
- Autorita doma a v rodině
- Podnikavost
- Fyzická síla
- Snaha vyniknout v práci

● ŽENY

- Schopnost postarat se o domácnost
- Jemnost
- Citlivost k problémům druhých
- Příjemný vzhled a krása

Kritika výzkumu rolí:

- 1) Nerozlišení normativní povahy definic mužských a ženských rolí od empirického charakteru rolí.
- 2) Nezkoumaly se skutečně hrané role, ale opět jen stereotypizace rolí.
- 3) V sociologii tvoří „role“ jen součást dvojice pojmů:
role a status
role a pozice
role a alokace v společenské struktuře.
- 4) Přednostní výzkum individuálních vlastností mužů a žen skrývá jejich rozdílné postavení ve vertikálních strukturách společnosti.

Abstraktní schéma duálních genderovaných vlastností: hodnotová nadřazenost mužských vlastností

● MUŽI

- výkon
- emergence
- racionalita
- univerzalistická orientace
- forma
- struktura
- pokrokovost
- asertivita
- získaný status
- kultura

● ŽENY

- stav
- imanence
- emocionalita
- partikulární orientace
- amorfnost
- agregát
- tradice
- submisivita
- připsaný status
- příroda

Původ a význam genderové schematizace

- Heterogenní typologie zdůrazňují
  - u muže vlastnosti obrácené na *venek*, projevující se v aktivním jednání
  - u žen vlastnosti skryté ve „*vnitřku*“ jako stavy těla i duše
- Původ typologie v počátcích industrializace
  - zánik autarktního hospodaření „celého domu“ s přesně vymezenými pracovními povinnostmi jak pro muže tak pro ženy
  - vývoj volného pracovního trhu
  - vznik veřejné sféry jako oblasti ovládnuté předchozími patriarchy
  - a tzv. privátní sféry jako oblasti žen
- Vlastnosti mužů odrážejí potřeby pracovního trhu a veřejné sféry.
- Vlastnosti žen se stejně jako ženy samy skryly ve vnitřku v jakési psychologii niternosti. Takovýchto vlastností je zapotřebí tam, kde má člověk sloužit druhým lidem bez ohledu na vlastní potřeby a zájmy.
- Tzv. ženské vlastnosti jsou vlastnosti *podřízených subjektů*.